

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

1898

Ny följd * I årg.

Häft. 18

DAGNY

TIDSKRIFT FÖR

SOCIALA OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

ORGAN FÖR

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET,
FÖRENINGEN FÖR VÄLGÖRENHETENS ORDNANDE
OCH FÖRENINGEN HANDARBETETS VÄNNER

REDAKTÖR: *LOTTEN DAHLGREN*

INNEHÅLL:

CÉCILE GOHL: Kvinnorna i Washingtons ämbetsverk,

Litteratur: C. F.: Vid Niemens stränder och Ofrälse af Eliza Orzeszko. —
K. J.: Signe Clerck af Lennart Hennings. — L. D.: I det fördolda
af M. K. — Kolarkojan vid Siljan af John Wahlborg. — Den förste
bäste af O. Verbeck,

Internationella Kvinnoförbundets kongress,

Föreningsmeddelanden,

Från skilda håll.

SVECIA

Solidt, tidsenligt Lifförsäkringsbolag.
Ömsesidighetsprincip. — Svensk dödlighet.
Kvinliga agenter och inspektörer antagas.

Kontor: Reaerinasgatan 3.

SVECIA

S. k. "Tailor Made"-Kostymer

samt

Engelska Capes

tillverkas på beställning af goda engelska tyger efter de nyaste modeller.

— Bluslif, Morgonrockar —

och Underkjolar

på lager i stort urval samt på beställning.

OBS! Egna Syateljéer.

K. M. LUNDBERG,
Stureplan.

Senaste Nyheter

i Franska och Engelska

Modell-Kappor,

Kragar, Capes och Drägter

i utsökt smakfulla generes. Ytterst moderata, bestämda priser.

Vid beställningar af Kappor och Drägter kopieras de utländska modellerna fullkomligt troget.

Kapp-Magasinet "IDUNA"

Kungsträdgårdsgatan 12.

— Herr John Holmbloms f. d. lokal. —

Hygieniska Skodon tillverkas för Herrar, Damer och Barn.

OBS! Prisbelönta af Dräkt-Reformföreningen.

Skodon tillverkas äfven efter modern fason.

✎ Allt arbete utföres noggrant och af bästa material. ✎

Reparationer verkställas väl och på bestämd utlofvad tid.

P. GUST. PETTERSSON,

52 Drottninggatan 52.

Väfgarner

af ylle och bomull, Linnegarn af Almedahls till fabrikspris, Kostyngarn, Mattvarp, Crème-färgadt Fiskegarn till Gardiner; Fiskredskapsgarn, Väfskedar m. m., allt till lägsta priser

AXEL HINDERSONS Garnbod,

Hötorget 13. Stockholm.

Brodérsilken

och

Brodérgarner

För broderi uppritade

Kulörta Filtarbeten

samt

Hvita Dukar

i stort urval.

HERM. MEETHS.

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna vården af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrodda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning *(Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4),*

som under garanti af **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten influtna medel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny **placering** af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatafdelningen, underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å in-teckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att in-teckningarne blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad in-teckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsavgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

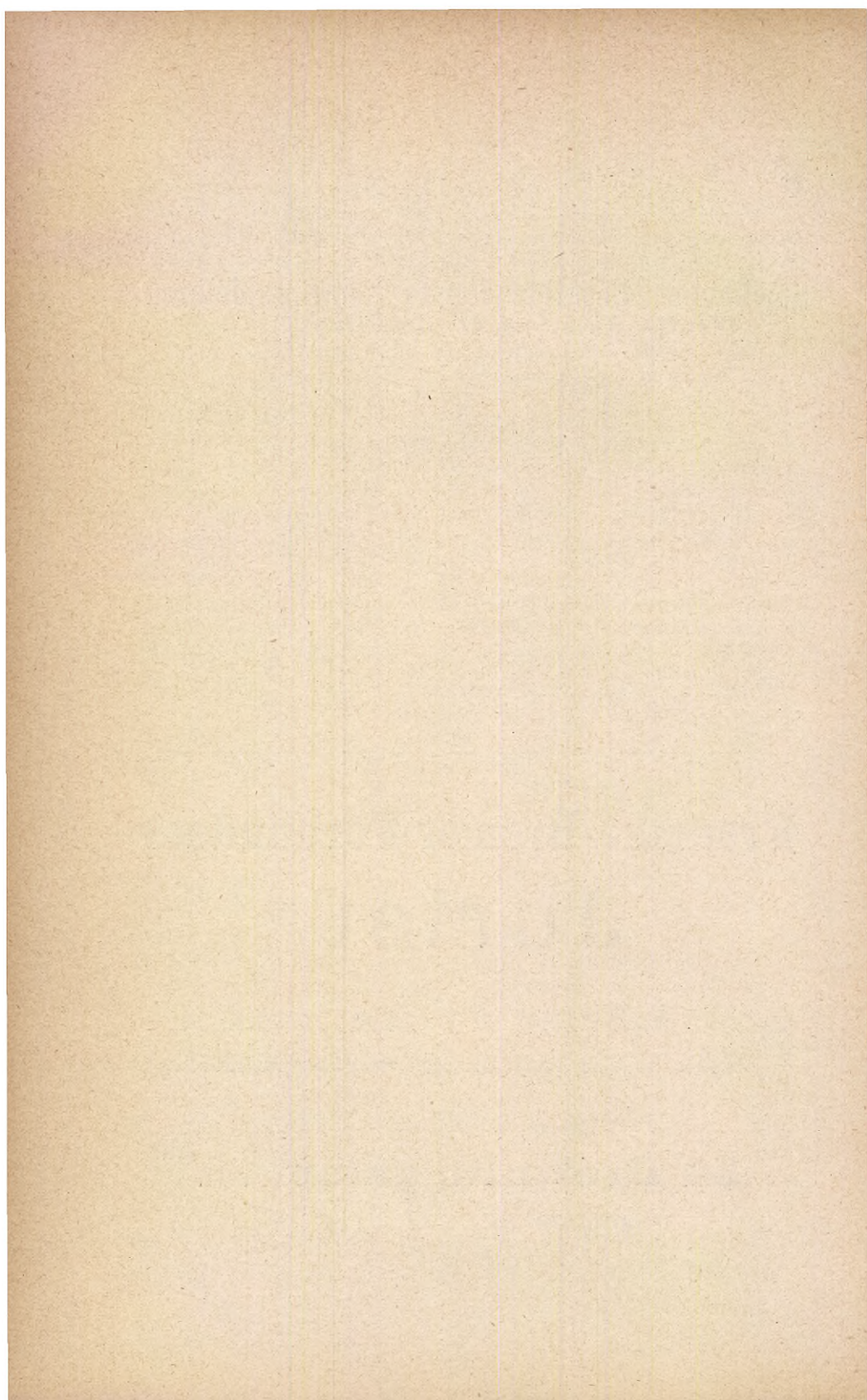
Fredrika-Bremer-Förbundets **Jurist**

lämnar åt kvinnor råd och upplysningar i
juridiska och ekonomiska angelägenheter.

Träffas å förbundets byrå

54 Drottninggatan, 1 tr.

Onsdagar kl. $\frac{1}{2}$ 11—11 f. m.

Kvinnorna i Washingtons ämbetsverk.

En ny betydelsefull bana för kvinlig verksamhet bröts i förbundsstaden Washington år 1862, då enligt general Spinners önskan sju fruntimmer valdes till biträden i Förenta staternas skattkammare. Inbördeskriget pågick, staterna voro splittrade, Unionen var skakad i sina grundvalar. Landets ynglingar och män öfvergåfvo plögen, verkstaden och kontoret och togo till vapnen. Af omständigheternas kraf rycktes då kvinnorna ur hemmets hägn till ovana sysslor, till brödförvärfvet i familjefädernas frånvaro eller till ambulanser och lasarett vid krigsskådeplatsen, där hvarje drabning mångdubblade skaran af änkor och faderlösa barn.

De sju banbryterskor, som vunno förtroende, fingo inom kort sällskap af 900 nyvalda biträden af sitt eget kön i de olika verken och drogo allt flere arbetsmyror efter sig i Onkel Sams stad, tills antalet kvinliga biträden nu uppgår till ungefär 8,000 utan att räkna de tusenden, som förestå postkontor i Unionens samtliga stater.

General Spinner yttrade sig sålunda: »Det faktum, att jag varit den förste, som anställt kvinliga biträden i förbundsstadens verk, är den enda gärningen i mitt lif, hvilken jag gillar helt och hållet och på hvilken jag ser tillbaka med berättigad stolthet».

Sålunda måste väl hans experiment hafva utfallit till statens och allmänhetens gagn. De unga, behagliga ämbetsmännen brukade på 60-talet på skämt omtalas som »general Spinners skönhetsutställning», emedan det ej var fritt för att ett fördelaktigt utseende tycktes främja en platsökande ung flickas utsikter bättre än granna betyg om skicklighet. Ända fram till general Grants presidentskap tillsattes manliga och kvinliga tjänstemän nästan uteslutande genom politiskt inflytande. Den, som hade en vän i viken på högre ort eller en släkting bland kongressmännen och förstod att lägga sina ord taktfullt och göra sig påmind med sitt åliggande, erhöлл omsider en väl aflönad befattning i något af verken i Washington och kunde med rätta anse sig ha uppnått trygg hamn. Sedan början af 80-ta-

let äro förhållandena förändrade genom lagen, att en hvar, som söker inträde i statens tjänst, bör aflägga examen, som visar hans kompetens till ämbetet (civil service examination). Det förstås, att ett godt ord från högre ort verkar ännu med eftertryck, men måste då gå hand i hand med examensbetyget. Endast den, som genom en glänsande examen bevisat sin duglighet till en statstjänst, kan ha råd att visa sig liknöjd i fråga om personliga rekommendationer från det härskande politiska partiet. Kvinliga biträden i verken ha den fördelen framför manliga kamrater, att politiska omkastningar vid presidentvalen icke hota att vräka dem ur ämbetet, så länge kvinnorna sakna rösträtt och därför slippa att skaffa sig vedersakare i motpartiet.

* * *

Då jag en majmorgon för ett par år sedan ströfvade genom Washingtons ståtliga avenyer mellan 8--9 på morgonen, mötte jag öfver allt skaror af elegant klädda damer af alla åldrar, en hvar bärande en liten pappask eller korg, innehållande smörgåsar och apelsiner eller bananer till sin lunch. Efter kl. 9 voro alla dessa änkor och flickor försvunna inom portarna till de olika verken, dit jag följde dem af intresse för deras arbete och lefnadsvillkor. Själf en arbetsmyra, gick jag in i ett dussin palatslika kupor sådana som skattkammaren, regeringens tryckeri, allmänna postverket, pensioneringsbyrån, patentbyrån etc. och reste från förbundsstaden några dagar senare med öfvertygelsen, att jag sett den vackra, frimodiga, arbetsdugliga amerikanskan med sin underbara anpassningsförmåga i sin prydno i mångtusenfaldig upplaga; och så kände jag mig rent af tveksam, hvilka jag borde mest beundra, de i statstjänsten grånade änkorna eller de pikanta unga flickorna, som höllo på att från arbetsstegens lägsta pinne genom skicklighet och ihärdighet sträfva uppåt till maktpåliggande platser. Framför allt förundrades jag att se deras trygga, förnöjda väsen, stående i skarp motsats till de nervöst utslitna kvinnor, som stå i bodar eller träla i fabriker i de östra staternas stora städer. De senare arbeterskorna äro aldrig en månad, ibland knappast en vecka i förväg säkra på lefvebrödet, då dåliga konjunkturer inträffa. Då är statens måttliga kaka i Washingtons verk allt att föredraga, med 8 timmars arbete i ljusa, varma lokaler och framför allt medvetandet, att staten bjuder på stadigt, säkert arbete, unnar ferier på sommaren utan löneafdrag, icke knusslar, är rättvis i sin stränga ordning och har fickan full på aflöningsdagen.

Visserligen råda äfven i Amerika missförhållanden i lönevillkoren för manliga och kvinliga biträden till de senares nackdel, och en annan beklagansvärd iakttagelse är den, att jämförelsevis få kvinliga ämbetsmän bekläda högre, ansvarsfulla befattningar med tillsyn öfver underordnade biträden. Den stora massan af fruntimmer i verken kopiera, skriva på maskin, räkna sedlar och mynt och sköta maskiner eller förrätta helt mekaniska sysslor, som fordra endast påpasslighet. Och ändå står för en hvar vägen öppen i sann amerikansk anda att genom godt hufvud och trägen flit stiga i graderna och bättra sina lönevillkor. Männe ej amerikanskan, liksom hennes medsystemer i Europa, anser Onkel Sams tjänst endast som ett öfvergångsstadium och i sitt stilla sinne bidar den tid, då hon skall upphöra att vara tjänsteman i kjolar för att blifva drottning i eget litet hem vid en makes sida? Det må gälla för den unga flickan, men hvad är då änkans ståndpunkt? Den samma som mannens, hvilken arbetar för sin familj; men med tyngre plikter än han, sliten som hon är mellan den dubbla uppgiften att om dagen förtjäna sitt bröd som familjeförsörjare och under mellantiden vårda hem och barn som mor.

Flickornas härskara i regeringens tjänst uppgår till närmare 3,000, gräsänkorna inberäknade. I ett enda verk, nämligen regeringstryckeriet (*government printing office*) sysselsättas 400 änkor bland mer än 1,000 kvinliga biträden, så godt som hälften af hela arbetsstyrkan i byggnaden. En afdelning uppvisar så många till åren komna, sorgklädda kvinnor, att den med rätta kallas »änkeafdelningen». Här finnas mödrar och mödrars mödrar med grånadt hår, ensamma änkor, som redan anse sitt korta pröfvande äktenkap i långt förflutna tider »som en saga blott», ungdomliga änkor, som nyss mistat maken och stödet, änkor efter forna unionsoldater, hvilka ej stupat i kriget och därför ej kunnat efterlämna statspensionens tröst åt de sina. Hustrur och döttrar till forna krigare ha anställning i verket i hundratal. Att många bildningsgrader och skaplynnen äro samlade här, kan man tänka sig och kan näppeligen förundras öfver det faktum, att det starka könet drager sig för att råka ut för den tysta kritiken från detta erfarna fruntimmerssällskap. Jag vet särskildt en reporter, en eljest orädd karl, som erkände öppet huru generad han var till mods inför korselden af blickar och arsenalen af slipade tungor, då han besökte ankornas afdelning, och huru han liksom tyckte sig förnimma den af mången tänkta domen: »ja, se er bara omkring och gå sedan er väg, unge

man! Vi veta af egen erfarenhet hvad för usla krakar I ären — allt hvad mankön heter.»

Afföningen i tryckeriet beräknas antingen styckevis eller timvis för det mekaniska arbetet, t. ex. skötandet af maskiner och veckandet af tryckta papper på maskin. Ett fruntimmer, som förtjänar en knapp krona i timmen, påräknar således högst 2 dollars eller mellan 7 och 8 kr. för dagens arbete. Betalas hon styckevis, så beror det uteslutande på hennes fingerfärdighet och raskhet i vändningarna huru stor hennes behållning blir, och hon får vara ganska skicklig i sitt fack för att drifva lönen till 8 kr. om dagen. Efter svenska förhållanden synes detta en afundsvärd summa för 8 timmars arbete; dock bör man besinna, att utgifterna för hyra, inackordering och kläder äro större i Amerika, likaledes anspråken på trefnad.

* * *

Lördagsförmiddagen ägnade jag åt besöket i Förenta staternas sedeltryckeri helt nära den hvitskimrande obelisk, världens högsta murade byggnad. Så många flickor arbeta inom det tornprydda, palatslika huset, att Washington-borna på skämt beteckna det som »mamsellkasernen». Här måste en nybörjerska nöja sig med 1, 25—1, 50 om dagen, tills hon duger att göra anspråk på lönetillägg. Höga vederbörande hade med största artighet gått mig tillmötes och gifvit mig en vägviserska genom den labyrinthiska jättebyggnaden för att förklara för mig tryckeriets mysterier. Jag följde i hennes släptåg upp och ned i hissen genom korridorer och oöfverskådliga salar fulla af arbetsmyror, bland högar af sedelbuntar till många millioners värde, uppstaplade i lönhvalfvet, sedan de genomgått mångfaldiga stadier och därunder räknats 53 gånger.

Ungefär 700 fruntimmer sysselsättas i denna *bureau of engraving & printing*, från de skaror, som sköta automatiskt arbete, upp till de i sedelfabrikationen fullt hemmastadda, erfarna förestånderskor för olika afdelningar med årslöner lämpade efter sitt ansvarsfulla kall.

Den strängaste kontroll måste utöfvas. Biträdena äro förbjudna att lämna byggnaden, hvars portar äro låsta och bevakade, så länge arbetet pågår mellan kl. 8—4. I jordvåningen finns en restauration, där förfriskningar tillhandahållas under middagsstunden. Först sedan de sedlar, stämplar och öfriga värdepapper, som hvart biträde haft om händer under dagens lopp, befunnits till antal och värdebelopp stämma med den noggranna bokföringen och full *decharge*

utdelats för dagen, har biträdet frihet att gå sin väg. Äljes kvarhållas han eller hon i byggnaden, tills saken är utredd, de förlorade papperen framkomna eller motsvarande belopp deponerats som säkerhet. Alla färdiga och halffärdiga papper inläsas öfver natten; ej ens gagnlösa, afklippta pappersremсор och omslagspapper, kastade på golfvet, få förstöras, skänkas eller borttagas af tjänstemän, ty det vore ju möjligt, att sedlar smugit sig in bland skräpet.

I en sal i jordvåningen stodo små maskiner, vid hvilka flickor sutto och ideligen tryckte seriebokstaf och nummer i öfre och nedre hörnen på banksedlar.

I en sal förundrades jag öfver den säkerhet och snabbhet, med hvilken ett fruntimmer granskade färdigtryckta sedlar för att upptäcka något tryckfel eller en ofullkomlighet. Ett enda spejande ögonkast, påminnande om örnens genomträngande blick, på en hvar af de fyra sedlar, som bilda ett ark, tycktes vara tillräcklig för den, som i årtal med spänd uppmärksamhet ägnat sitt arbete åt denna makt-påliggande specialitet.

Den intressantaste afdelningen i mitt tycke var själfva tryckeriet. Vid utträdet ur hissen såg jag i en jättesals storartade perspektiv en dubbelrad af handpressar, alla i full rörelse. På de yttre sidorna stodo 250 tryckare, som skötte hvar sin press. Midt emellan de tätt slutna leden af maskiner voro 250 unga flickor, en vid hvarje press, skjutande in stora, fuktiga ark af finaste linnepapper, försedda med konstiga vattenmärken. Ögonblicket efter drogo männen midt emot arken ur pressarna, hvart och ett förvandladt till brokiga stämplor, genom hvilka staten beredes en viktig inkomstkälla vid beskattningen af spritdrycker, opium, tobak, cigaretter och snus, lönsocker, margarinsmör etc.

* * *

Skattkammaren tedde sig för mina blickar som ett mammonstempel af rent af öfverväldigande proportioner, liggande inom en rosengård, med utsikt öfver Hvita Husets gröna park.

Det må väl påstås, att tjänstepersonalen befinner sig i rikedomens sköte och att löntagarna arbeta under stora frestelser. Men skatten ligger i lönhvalf med kombinationslås, kontrollen är ytterst sträng och fönsterna gallrade liksom i ett fängelse.

I skattkammaren förtjäna åter 700 kvinnor sitt rikliga uppehälle, däribland 400 änkor. Dessutom ökas antalet ännu med skaror

af städerskor, öfver hundra sådana, som uppträda efter och före kontorstimman, sedan pengar och värdepapper skrinlagts och inlästs, för att feja, sopa och damma. Synnerligen skickliga fruntimmer finnas här, med en genom mångårig öfning så högt drifven fingerfärdighet i räknandet af mynt, att man vid påseendet börjar tro på trolldom. Åter andra hafva gäfvat att upptäcka förfalskade sedlar. I skattmästarens eleganta arbetsrum visades mig en inom glas och ram förvarad 500-dollar-sedel på väggen, en snuskig, motbjudande tingest som har en märklig historia. Den insändes nämligen en dag från landsorten till skattkammaren med begäran att få den inlöst mot en ny af lika värde. Ett loögd kvinnligt biträde granskade den såsom misstänkt med tillhjälp af ett förstoringsglas och kom underfund med att sedeln blifvit af en slipad förfalskare sammansatt af 16 olika bitar, tillhörande sedlar af ringa värde.

Liksom i sedeltryckeriet vimlar det af fruntimmer i skattkammarens inlösningskontor, dit utslitna sedlar och mynt dagligen inströmma från Unionens alla kanter, till ett ungefärligt belopp af en million dollar om dagen. På sedeltryckeriet handskas man endast med fina, snygga papper under utvecklingsskedet, i inlösningsbyrån däremot med vämjeliga trasor, som tjänat sitt ändamål att vara till i penningemarknaden och nu gå upplösningens skede till mötes, hvarpå de, förvandlade till renad pappersmassa, återvända till bruket hvarifrån de ursprungligen utgått. Vältaligare predikan om alltings återuppståndelse torde man näppeligen få till lifs än den förvandlingsprocess jag bevittnade steg för steg i fråga om banksedlar. Och afsigkomna existenser, liksom utnötta sedlar, måste genomgå en luttning, det kände jag, förrän det randas en skuldfri återuppståndelse och en ny verksamhet i en kommande tillvaro.

På inlösningsbyrån sträfvar biträdet med det mest obehagliga, nervslitande arbete i mammonstjänsten, i dålig luft, inom tätt gallrade dörrar och fönster. En förseglad packe sedlar lämnas åt henne att räkna. Hon gör det i rappet, sittande vid sin lilla pulpet, utan att göra ett misstag. En annan sorterar gamla sedlar efter deras värde. Kommer en sedel bort, så får den misstänkta kontoristen finna sig i afdrag från lönen. Skattkammarens och sedeltryckeriets styresmän äro eniga i sitt vittnesbörd, att kvinnorna äro redbarare än männen och att det högst sällan händer, att ett kvinnligt biträde förgriper sig på statens pengar.

Hu! så dessa sedlar se ut, sedan de vandrat från plånbok till plånbok, från hand till hand i världens vimmel i snabb cirkulation!

De dofta af bränvin, tobaksrök och snusk, äro mörklagda, klibbiga, flottiga, trasiga, fulla af smittoämnen — men sådana de äro, utgöra de ännu föremål för frestelse, så länge penningevärdet finns kvar.

* * *

Min bästa hyllning och vördnad sparade jag till sist för de kvinliga biträdena i allmänna postverket — hvithåriga änkor och fröknar på lifvets middagshöjd eller till och med ett godt stycke åt den sidan, där lifvets sol går ned.

En människa, som i många år lefvat skild från släkt och vänner i fosterlandet och vandrat omkring i främmande land som tistelfjunet, hvilket af himlens alla vindar piskas fram öfver ändlös hed, sätter så högt värde på bref hemifrån, att en fullskrifven papperslapp verkar på henne som dagdroppen på en slakande blomma. Och därför känner man sig i utlandet särskildt dragen till och förpliktad mot de statens tjänare, som främja postgången.

Råkar ett bref på villospår, så sändes det till Washingtons allmänna postverk, som inbegriper en afdelning för vilsegångna bref, den intressanta, af allmänheten mycket besökta *dead letter office*. Här granskas det af biträdena utvärtas och invärtas i ändamål att få tag i uppgifter om brefskrifvarens adress, då hoppet öfvergifvits att befordra det till bestämmelsorten. Är adressen oläsligt skrifven, oriktig eller bristfällig, så lägges brevet framför byråns så kallade »vesslor», bland hvilka fruntimmerna visat sig vara långt skarpsinigare och mera snabbtänkta än männen, rent af begåfvade med geni i tydningen af kråkfötter och upptäckten af länkar som fattas. Då de äro lika samvetsgranna som fyndiga, så läsa de de flesta gåtfulla adresser. Stora, mångsidiga språkkunskaper och en lång tjänstetids vana i facket erfordras här äfven, ty många försändelser äro adresserade med tyska eller slaviska bokstäfver. Anmärkas bör, att den kvinliga naturgåfvan att med ett liksom inspirerad tankesprång finna rätta lösningen af ett spörsmål, i stället för att söka hinna målet genom den långsamma logiska tankegången steg för steg, som är mannens sätt och bruk, kommer väl till pass i denna viktiga afdelning af Onkel Sams kontor.

Finns ingen den svagaste ljusglimt eller hållhake till vägledning att sända brevet fram eller tillbaka, så brännes det efter en viss tid i sällskap med många olyckskamrater, som förfelat sin mission här på jorden.

I ett land, där principen att »tid är pengar» gäller mera än annorstädes, där alla göromål liksom förrättas i flygande fläng i européns tycke, förtjänar den ytterliga omsorg, som Amerikas postverk ägnar åt förseglade brefs framkomst, oskrymtadt beröm, hvilket jag vid hvarje lägligt tillfälle tacksamt framhåller.

Washingtons allmänna postverk uppvisar äfven ett museum af vilsegångna paket, som står under en äldre dams tillsyn. Rundtom rummet äro skåpen fulla af alla upptänkliga föremål, som samlats under de sista 30 åren; saker man kan häpna åt, gråta öfver, skratta åt och undra huru en normal människa kommit på idén att i postpaket försända.

Sträng examen i de till postfacket hörande ämnen har hvarje kvinligt biträde i verket aflagt, och vore det således fåfängt att förmoda, att ungdom och fägring tjänat sökanden till rekommendation.

Uppbyggligt från kvinnosaksvännens ståndpunkt är det att här se änkor, som ha tillsyn öfver en skara underordnade kontorister. Från att under äktenskapet ha regerat i ett litet hem och styrt en man, utan hans vetskap kanske, styr samma kvinna med det snöhvita håret under sitt änkestånd ett halft dussin karlar, med deras fulla medvetande om detta faktum, i en stor afdelning af viktiga offentliga ärenden.

Många äro de änkor, som här för sitt intelligent arbete uppbära en ärligt förtjänad årslön af dollars 1,200—1,400. En af dem säges vara mästare i sju lefvande språk. En kvinlig stenograf nedskrifver i snabbskrift efter diktamen engelska, franska, tyska, spanska och italienska.

Hvad de kvinliga posttjänstemännen angår, som aldrig varit i äktenskapets skola, så härstamma många från det för ovanlig intelligens och tankeskärpa välkända nya England, *Emersons* och *Channings* hemtrakt. Ibland dem innehafva de flesta befattningar, som fordra godt hufvud, redig tankegång och klar överblick. Forna lärarinnor med högskolebildning innehafva nu i allmänna postverket likaväl som i skattkammaren och sedeltryckeriet framstående, ansvarsfulla platser, hvilka de uppnått genom att börja från början.

Cécile Gohl.

Litteratur.

Vid Niemens stränder. Roman af *Eliza Orzeszko*.

Ofrälse. Novell ur landtlifvet i Polen af *Eliza Orzeszko*.

Djupt, oändligt vemod ligger som ett töcken öfver Polens ändlösa stepper och mörka, allvarliga skogar — detta land, med så rika minnen af gångna tiders storhet och glans, och djupa, blödande sår från den årslånga, alla krafter uttömmande frihetskampen.

När man kastar en blick på kartan synes det, som om detta arma land vore predestineradt att gå under — så öppet och utan skydd ligger det, utsatt för rofgiriga grannar åt alla håll och kanter. Det liknar ett genomgångsrum, där alla dörrar stå öppna — ett sådant rum, som lilla syster aldrig får ha för sig själf, aldrig kan få vara ostörd i, utan som utgör en ständig passage för de stora syskonen och där »man blott behöfver bocka sig, för att taga upp något», som Katarina II en gång uttryckte sig.

Blott något öfver tjugo år behöfdes det för att af detta gamla rike rycka den ena lemman efter den andra och så till slut dess stympade bål. Men hvad som icke lika lätt kunde plånas ut som Polens geografiska gränser, är själfva detta folks säregna kynne — dess seghet och ihärdighet, mod och tålighet i motgångens tunga skola. Och liksom polackens fosterlandskärlek skapat fram en rad glänsande friheshjältar, med den odödlige *Kosciuszko* i spetsen, så har också deras andliga utveckling spirat upp ur förtryckets och lidandets jordmån, vattnad af så många bittra tårar och blodiga offer.

Särskildt inom det skönlitterära ha de sista decenniernas alster gått fullt jämsides med vesterlandets kultur, och namnet *Eliza Orzeszko* tidt och ofta varit synligt — alltid med någon bok att beakta — och som blott låter oss beklaga, att vi ej bättre känna det land, till hvilket hon hör, och det språk, på hvilket hon diktat.

Hvem anade väl mot slutet af 1860-talet, när den glada, bortfjäsade *Eliza Pawlowski* dansade på Grodnos baler och unga lyckökare trängdes omkring den unga flickan för att fånga henne — det rika partiet — att hon skulle låta sig fångas af ren omedvetenhet, men att hon skulle vara stark nog att slita de bojor, som blifvit henne förhatliga, för att i stället med hela sin själ ägna sig åt trägna studier och arbete och sedan fullmogen utgå som sitt lands mest framstående författarinna.

Hon ser och lider af att den mäktige *szlachtan*, adeln, som under årbundraden varit landets egentliga herrar, äro dess värsta fiender, att de brukat dessa sina uråldriga rättigheter till våld och förtryck och växlat ut deras eget inneboende värde i småmynt af sämsta slag och uppfostrat ett dådlöst släkte till ett lif af förfining

och njutning. Lifvet ter sig för dem som ett stillastående vatten, däri de likt Narcissus blifva varse sin egen bild och så förälska sig i den att de förlora fäste för att försöka gripa skuggan, som vattnet återspeglar.

Eliza Orzeszko tillhör visserligen denna adel, genom börd och uppfostran, men hennes blick har skärpts genom förtidiga lidanden, och hon förstår, att detta stillestånd, detta andliga mörker, i hvilket hennes land är höljdt, blott alstrar sjukdom och död. Hon önskar ej några våldsamhetsåtgärder, men hon vill öppna Polens egna, rika, andliga flöden för att låta dessa spola bort allt det ruttna och allt det maskstungna, som så länge tårt på Polens krafter.

Med en kvinnas förmåga att lida och en mans tankeskärpa, ser hon den skärande kontrasten mellan den adel, som i tomma njutningar, sysslolöshet och flärd förlösar sin tid, och de träländes hårda lott. Och kärleken — denna högsta driffjäder — till dessa arma blir så stark och allt uppslukande, att hon bryter med allt det gamla och i stället ägnar hela sitt lif att försöka återuppväcka den domnande fosterlandskärleken uti deras loja sinnen. Att lysa och värna, stödja och hjälpa de förtryckta, de som digna under arbetsokets börda, att hindra detta arma folk från att försjunka i stum och orörlig sorg och modlöshet blir hennes lefnadsmål.

Tror hon i själfva verket på sin seger? Ja — man hoppas alltid hvad man mest åtrår, och i fjärran hägrar nog för hennes inre syn ett återupprättadt Polen, där de andliga frön, som nu blifvit utsädda, i sinom tid skola mogna till skörd.

* *

Vid Niemens stränder klingar alltigenom som en nationalsång — med växlande folkmelodier, där allt är ursprungligt polskt, sär eget. Denna bok är icke en roman i vanlig mening, och intresset koncentrerar sig icke kring de tvenne älskandes öden och äfventyr. Nej — det är en serie af landskapsbilder, än naturstämningar, än någon landtlig idyll, som upprullas för våra ögon. Människorna tala här naturens enkla, okonstlade språk; deras känslor äro starka och rena, och allt hvad de tänka eller göra sammanhänger med deras jordtorfva.

Man kan också få vara med på ett äkta polskt bondbrollop med »bönemän» och »bönerskor», med tärnor och brudsvänner, tal, dans, sång och musik. Där se vi de käcka svennerna i blanka stöflar, snöhvita skjortbröst och prunkande halsduksrosetter dansa krakowiak med deras hjärtas utkorade, medan de gamla sitta på långbänken och prata förtroligt.

Och så lockas vi med på Niemen — denna breda flod, som vi lära känna i alla dagar. »Först hade flockar af tunga moln speglat sig i den, solstrålar hade glittrat på dess vågor och svalor susat utefter dess bryn. Sedan hade den brusat mörk och skummande, och en rad svarta båtar hade snabbt glidit fram på dess upprörda

vågor. Så, efter stormen, hade den strålat i blått och guld, och en flock hvita fåglar hade majestätiskt sväfvat öfver den. Nu låg den till utseendet orörlig: djupsvart under skogens långa skuggor, stålgrå utåt slättlandet».

Niemen är det rörliga, äfventyrliga, lockande för dessa steppens söner, brytande af mot det dagligt gråa enahanda. Genom hela boken går denna väldiga ström och återspeglar strändernas landskap: än är det mörka furuskogar, än ändlösa, långsträckta, gula sandbankar och än rinner den lugn och bred genom hela den lilla byn, okolitsan, med alla sina gårdar, trädgårdstäppor, villande gångstigar och böljande sädesfält. Denna flod är det fruktbärande, det ständigt nya, växlande. Vid den ligger grafven, högt uppe på brantens ås, där Jan och Cecilia hvilade — de första människorna, som kommo till dessa trakter — den är den gördel, som sammanhåller alla dessa olika jordbitar och förenar mitt och ditt. Om allt annat grälär och processar polacken, men Niemen älskar han — hon är den ljusa strimman i det jordbundna, dagliga lifvet.

Ja — naturen spelar den största rollen i »Vid Niemens stränder». Det är en separatutställning af fina, känsliga dukar, med troget återgifna motiv; och mot dess växlande bakgrund, likt ett rörligt panorama står och går, arbetar, hvilat, lefver och älskar dessa folk, som släktled efter släktled tillbrakt sitt lif här i sträng afskildhet från den yttre världen.

Här se vi den gamla fröken Marta, som bönderna togo för koleran, då hon en afton kom springande tvärs öfver fälten: »Hon var så lång, att hon räckte ända upp till himlen, hade en grön klädning, flög fram öfver marken och jagade pästvinden framför sig med en förgylld skofvel».

Så farbror Anzelm, som sorgen brutit, men som nu finner sin tröst i sina blåmalade bikupor och sin trädgård, med den stora plommonskogen; den barske egendomsägaren Korczynski och Andrzej's sympatiska änka, som framlefvat sitt lif på den stora adelsgården.

Fru Andrzejowa älskade folket lidelsefullt och förfäktade dess sak, men då hon ville närma sig det, stöttes hon tillbaka af allt det råa, det osköna och det låga, som mötte henne; hennes läppar blefvo stumma och hon kunde ej säga dem något af allt det, som rörde sig inom hennes bröst. I förnäm tillbakadragenhet uppfostrar hon sin son, sin älskade Zygmunt, till höga mål och att en gång — som hon trodde — fullfölja sin faders verk, han, som dog för sitt land.

Denne Zygmunt är den ende, som sticker af emot alla de andra figurerna, och hör ej riktigt hit. På sina långa studieresor i Europas stora städer har han insupit mycket af världens gift och är en fullkomlig »fin-de-siècle»-typ, en olycklig varelse, som behöfver ständigt nya retelser, nya intryck, ny omgifning för att ej förgås af spleen.

Men så måste vi åter småle åt den lilla fru Kirlowa, med sin oduglige man och stora barnskara, samt alla Martas bekymmer hvilande öfver den lilla spensliga gestalten. Hon protegerar sin kusin,

den unge ädlingen som, visserligen han också, förstört hälsa och förmögenhet på spel och kvinnor och nu är morfinist, men som icke dess mindre känner sig dragen till den fattiga, okonstlade Stisia — ej så mycket af kärlek kanske, som af rouéns smak för det friska, robusta, sedan han sett sig trött på alla dessa sminkade, pudrade damer och storstädernas förkonstlade lif. Men Stisia, som i sin barndom och första ungdom varmt älskat Zygmunt och blifvit öfvergifven af honom, har fått leda och afsmak för hela detta raffinerade världslif, så utblottadt i själfva verket på kärlek och innehåll, och då hon af en händelse sammanträffar med Jan Bohatyrowicz från okolitsan, drages hon, adelsfröken, allt mer och mer till folkets enkla, anspråkslösa lif och vanor tills hon en dag, fångad af kärleken — mot allt skick och alla plägseder — förlofvar sig med denne Jan, för att tillsammans med honom fortsätta samma alldagliga, stråfsamma lif vid Niemens stränder.

Men den, som kanske är hufvudpersonen i denna bok, eller åtminstone det tendentiösa elementet däruti, är Korczynskis son, Witold, den unge studenten. Han representerar den nya tidsandan, hvars fläktar nått ända till detta olyckliga land. Witold, »den mörka och stormiga nattens barn», är liksom den samfälda sucken, den personifierade klagan, som stiger upp ur alla dessa tusendes bröst, och af en djupt gripande verkan är det samtal med fadern, då sonen blottar sitt innersta jag och lättar sina egna, inneboende kval genom att tala ut.

Men bakom den unge Witolds sympatiska gestalt se vi en rad i förtid fårade anleten med samma fråga på deras stumma läppar, med samma fåfänga frihetslängtan, samma brinnande fosterlandskärlek.

Och vårt hjärta snöres samman vid så mycket oförskyldt lidande och bitter sorg — men vi måste glädjas också, för den upplysningens fackla, som nu börjat tändas äfven för detta arma folk och som en gång skall sprida ljus ända in i det mörkaste Polen.

* *
 * *

I *Ofrälse* försättas vi åter till okolitsan, där några familjer sedan urminnes tider ägt större eller mindre gårdar, och ett patriarkaliskt lefnadssätt föres. Husbonden är allt. Han tillämpar husagan på barn och tjänstefolk, han är de vuxna systrarnas giftoman, och han är den som håller gårdens alla tömmar uti sin despotiska hand.

Vi förflyttas några goda århundraden tillbaka, och på samma gång, som vi känna oss djupt upprörda öfver den brutalitet och den hänsynslöshet, som familjens öfverhufvud utvecklar, hvila dock våra trötta nerver ut i det lugna landtlifvet, hvars tystnad endast afbrytes af de taktfasta slagen af säden som tröska i ladan, männens hojtande, oxarnas råmande, väfstolarnas dunk i stugorna och alla de tusen olika ljud, som härröra af den myrstack i full verksamhet,

som benämnes en landtgård och där hvar och en har sina egna, gifna bestyr. Vi skulle nästan vilja önska oss tillbaka till detta lugna, söfvande lif, hvars göromål blott växla med de olika årstiderna — om ej medaljens baksida: den ofvannämnda gränslösa despotismen tillika med den nedärfda familjehögfärden sloge emot oss i hvarje minsta ord eller handling.

* * *

Det är ungefär samma tema i båda dessa Orzeszkos böcker, men de upplösas olika: det förra i djup och innerlig harmoni, det senare i ett skärande missljud.

Men öfver dem båda blickar Polens himmel, och vi trampa denna jord, som lidandet nästan gjort heligt, och som en svag efterdynning af de stormar, som en gång ha farit fram öfver dessa ändlösa stepper, går nu en suck — en djup suck ur hjärtat af det folk, som så mycket lidit och så mycket offrat.

C. F.

* * *

Signe Clerck af *Lennart Hennings*.

Lägg märke till att boken med den här ofvan skrifna titeln icke är karakteriserad till sin art eller omfattning som roman eller berättelse eller saga eller bekännelser eller bidrag eller studier, ej heller företer någon af de andra underrubriker, med hvilka bokomslagen pläga varna och väglysa de läshugade. Detta är ett knep, som lömskt bestjäl den samvetsgranne kritikern på hans häfdvunna rättighet att förklara en bok vara allt möjligt annat än hvad den ger sig ut för och samtidigt ålägger honom den tunga förpliktelsen att söka utgrunda hvad det i detta speciella fall har varit meningen att åstadkomma.

Jag gissar, att motivet till det här har varit en liten lyrisk dikt i ett par tre strofer, som förf. ofta har hört, länge har hört inom sig, men bara tonfallen och det svärmodiga omkvädet efter hvarje strof har han hört, och visans ord har han gått och letat efter. Men han har ännu icke funnit dem, och därför har han under tiden omskrifvit dem med så många andra ord, att de ha tagit upp en hel volym. Och han har skrifvit om dem väl, ty nu kan det hända den, som läser, att han i sin tur hör en liten visa i ett par tre strofer, men bara tonfallen och ett blekt eko af refrängen.

En parafraas på en bit lyrik vill jag således ha den här boken till att vara, om förf. är med om det, och löser därvid ordet parafraas från de generande idéförbindelser det plägar släpa med sig. Ämnet är så litet, så litet, så att om förf. hade gått och letat, skulle han aldrig ha hittat det. Som det nu är, har han ju emellertid fått det till skänks, och det har varit hans rättighet att använda det och kanske hans skyldighet att inte rata det. Hvad gör det, att

skådeplatsen för historien är opoetiserad svensk provins, full af primitivt herrgårdsfolk med den gamla goda tidens karakteristika, om bara en blyg och blid och blåögd kärlek kan spira upp ur allt detta jordiska och söckna och till slut i färdig fägring breda en återglans öfver det tillryggalagda. Men man skulle vilja haft denna vackra gossekärlek i all dess kärfva skygghet och all dess osjälviska renhet litet mindre inklämd i landsbygdens tunga, bondska hemseder och sällskapslif. Mera kärlek ville man haft. Och mera vers. Det lilla, som finnes af det slaget, ger smak.

Språket, som användes af berättelsens »jag», den unge man, hvilken fingeras hålla på med sin gradualafhandling, men som i verkligheten inte kan taxeras högre än till aderton år och aldrig har varit i Upsala, har en tendentiös kraftstämpel och en påfallande kärnursvenskhet. Förf:s filologiska lärdom och dialektkunnighet har stundom tagit väldet öfver hans poetiska ordgehör, som äljes leder honom så tryggt och säkert, i synnerhet där han talar i bunden form.

K. J.

* * *

I det fördolda. Autoriserad öfversättning från franskan af *M. K.*
Med förord af *Mathilda Roos.*

Den kristliga berättelsen är en genre, som har en vidsträckt läsekrets inom alla samhällsklasser. För den är tendensen allt, det litterära värdet är i så hög grad en bisak, att det nästan förefaller som om för den strängt religiöse en skön form ansågs lika förkastlig som annan världslig fåfänglighet. Ett förord af *Mathilda Roos*, hvars talang numera endast användes i en viss riktningstjänst, är dock en garanti för att den bok, som anbefalles, höjer sig långt öfver kolportörlitteraturens nivå. Detta är också fallet med ifrågavarande lilla samling religiösa berättelser, hvilka, öfversatta från franskan, lokaliserats efter svenska förhållanden. De små skisserna äro alla fint berättade och ha ganska mycket af stämning öfver sig, de genomandas af en sträng pietism, men utan gudsnådelighet och denna andliga svulst, som bruka göra böcker af denna art för den utomstående så onjutbara. Säkert skall »I det fördolda» blifva för många i ordets bästa betydelse en uppbyggelseläsning.

L. D.

* * *

Kolarkojan vid Siljan. Berättelse af *John Wahlborg.*

Alla förtjänster i den från franskan öfverflyttade lilla bok, som vi nyss omnämnt, saknas i ofvanstående svenska originalarbete. Till uppbyggelse kan det omöjligt tjäna, till nöje ännu mindre, dess raison d'être förefaller också så oförklarligt, att man föredrar att kasta tystnadens slöja öfver alltsammans, hvarigenom man säkert gör så väl författaren som den läsande allmänheten den största tjänsten.

L. D.

* * *

Den förste bäste. Berättelse af *O. Verbeck*. Öfversättning af *Mauritz Boheman*.

I en tysk recension öfver *O. Verbecks* berättelse heter det, att den »har en Marlitts alla goda egenskaper utan att på samma gång lida af hennes brister». Med all respekt för den ärade recensenten i »*Litterarisches Centralblatt*» skulle vi vilja vända om satsen så: att »*Den förste bäste*» är i besittning af Marlitts alla brister utan att dela förtjänsterna. Ty om jag minnes rätt kunde Marlitt vara ganska underhållande, hon hade en viss talang att göra ihop dramatiska situationer, som spände intresset och gaf schwung åt en för öfrigt tämligen torftig och banal komposition. Men här saknas all slags schwung och endast banaliteten står kvar. Det traditionella grundtemat: »en hustru som blir kär i sin man», är här åter varieradt, men det höjer sig, skulle vi tro, knappt till den marlittska nivån. Vi vidgå villigt att det hela är mycket oskyldigt och oförargligt, men icke för ty tvifla vi på »sundheten och friskheten» i dylik nöjesläsning. En annan tysk anmälare önskar »att ifrågavarande bok måtte komma att läsas af många kvinnor». En from önskan, hvori vi i den läsande kvinnovärldens intresse omöjligt kunna instämma.

L. D.

Internationella Kvinnoförbundets kongress.

Den 26 juni 1899 håller *The International Council of Women* en kvinnokongress i London, detta i öfverensstämmelse med dess statuter, hvilka påbjuda, att ett större, alla nationalförbund omfattande möte skall sammanträda hvar femte år. Som bekant ägde världsutställningsåret 1893 det första konstituerande mötet rum i Chicago.

Internationella kvinnoförbundets generalstyrelse, hvars president är the Countess of Aberdeen, har under de gångna åren utvecklat en lifvig verksamhet, hvilken dock förnämligast hittills varit af organisatorisk art. Genom talrika så väl tryckta som skriftliga meddelanden ha nationalförbunden i de olika länderna satts au courant med förbundets löpande ärenden, de beslut som fattats och de åtgärder som vidtagits. Sverige, som sedan jan. 1896 är ett led i världsförbundet, har således äfven beredts tillfälle att taga en verk-

sam del i arbetet, hvilket f. n. koncentreras på att förbereda den stora kvinnokongressen i London instundande sommar och gifva den en värdig prägel.

Enligt cirkulär, som tillsändts ordf. i Svenska kvinnornas nationalförbund, ha redan vidtomfattande förberedelser vidtagits för denna kongress. En förberedande komité med mrs Wright Sewall som ordf. sammanträdde i London förliden sommar för att uppgöra program för det stundande mötet. Vid dessa förberedande sammankomster voro de olika ländernas nationalförbund representerade af en delegerad; Sveriges ombud var mrs Fleetwood-Derby.

Programmet för förhandlingarna är redan i sina allmänna drag fastställt; det kommer att delas på 6 sektioner. Första frågan på programmet är den om »internationella fredsdomstolar»; vidare omfatta sektionerna yrkesförhållanden, kvinnornas politiska ställning, rättsliga och sociala frågor samt uppfostran. Hvar och en af dessa hufvudpunkter sönderfaller i en mängd specialämnen, hvilka komma att behandlas i olika föredrag. Bland annat finna vi vid en blick på programmet att under rubriken »Moderna uppfostringsmetoder» Palmgrens (»Palm Gren's») praktiska samskola i Stockholm fungerar bland föredragningsämnena.

En punkt på mötesprogramet, som gifvit anledning till åtskilliga meningsutbyten och som i synnerhet väckt opposition från de icke engelsk-amerikanska delegerades sida har varit den, att hvarje kongressdag skulle inledas med en tyst bön (silent prayer). Som denna för saken i själfva verket ganska oviktiga fråga väckt ett visst uppseende och varit föremål för omnämnande i en del pressorgan, är det af ett visst intresse att läsa hvad ordföranden mrs Sewall i sitt cirkulär till nationalförbunden yttrar i detta ämne.

»En tyst bön», heter det i cirkuläret, »skulle i själfva verket ej tillfredsställa någon. Den för hvilken offentlig andakt är en verklig trossak skall finna en tyst bön en dålig ersättning för en högtidligare andaktsstund. De som hafva förordat tyst bön såsom mindre anstötlig än offentlig bön med sång, skola känna sig mer tillfredsställda utan någon alls. De som tro på den tysta bödens betydelse, hvilket tvifvelsutän det stora flertalet af kvinnor i alla land gör, skola icke vara beröfvade dess välsignelsebringande förmåner, om den strykes från mötesprogramet. De som äro lifligast genomträngda af tron på bödens kraft, för dem skall angelägnast vara att ej låta densamma blifva en anledning till split och oenighet.»

I följd af denna motivering förklaras den omtvistade punkten struken från kongressprogrammet.

Internationella kvinnoförbundet omfattar f. n. följande länder: Storbritanien, Canada, Tyskland, Förenta staterna, Sverige och Italien. Dessa nationalförbund komma att bli representerade på kongressen, men äfven länder, som icke anslutit sig till förbundet, äga att sända representanter. Inbjudning till deltagande i kongressen kommer att utgå till framstående och representativa kvinnor öfver hela världen.

Föreningsmeddelanden.

Ett studiestipendium för kvinnor (Whitlockska stipendiet) å 120 kr. sökes hos Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse inom november månads utgång. Ansökning skall åtföljas af intyg om aflagd studentexamen eller avslutad treårig kurs i högre lärarinneseminariet eller ock motsvarande kunskapsmått.

*

Föreningen Handarbetets Vänners höstutställning har under de senaste tre dagarna pågått och rönt ett mer än vanligt lifligt intresse från allmänhetens sida. De rymliga lokalerna hafva nämligen varit till trängsel fyllda.

Bland de utställda föremålen må i första hand nämnas altarbeklädnaderna till Vexjö och Arboga kyrkor, den första komponerad af fröken Sofie Gisberg, den senare af fröknarna Widebeck och Wästberg, väfnader i gobelin utförda för Hallwylska palatset och en mängd andra broderier och väfnader.

Från skilda håll.

Petitioner från ordinarie och extra ordinarie telegrafister ha inlämnats till k. m:t med syfte att åstadkomma en förbättring i den kvinnliga telegrafpersonalens aflöning. Petitionererna innehålla, att k. m:t måtte göra framställning till riksdagen om bestämmande af de ordinarie kvinnliga telegrafisternas aflöning till ett belopp af 1,200 kr. jämte två ålders-tillägg å hvardera 200 kr. att under vanliga villkor utgå efter 5 och 10 års ordinarie tjänst.

De extra ordinarie telegrafisterna anhålla, att k. m:t måtte till riksdagen föreslå sådan ändring i för telegrafverket hittills gällande stat, att antalet kvinnliga telegrafister i afsevärd mån ökas.

*

Föreningen hemmet för arbeterskor. På initiativ af fröken Gerda Meyerson har föreningen med ofvannämnda namn öppnat ett hem för arbeterskor i huset n:o 18 Kungsholmsgatan. I hemmet bo 10 arbeterskor med en hyra af 4 å 5 kr. i månaden, beroende på om rummet delas af 2 eller 3 personer. Dessutom innehåller hemmet samlingssal, rum för föreståndarinna och kök, där hyresgästerna tillreda sina morgon- och aftonmål. Samlingssalen skall användas vid de samkväm, som föreningen i likhet med föregående år kommer att anordna två gånger i månaden.

*

Vid universitetet i Berlin äro innevarande termin 160 kvinnor inskrifna, af hvilka 104 äro tyskor, 26 ryskor, 21 amerikanskor, 3 engelskor, 2 österrikiskor, 1 rumäniska, 1 bulgariska, 1 danska och 1 *svenska*. 7 ägna sig åt teologi, 3 åt medicin, 3 åt juridik, 6 åt »Staatswissenschaften». Alla de öfriga tillhöra filosofiska fakulteten, och af dessa studera endast 18 naturvetenskaper, rätten humanistiska ämnen.

— C. E. Lagerström —
FREJA-MAGASINET

18 Humlegårdsgatan 18
18 Götgatan 18
29 Drottninggatan 29

Spis- och Knäckebröd

i många olika sorter, öfverträffliga i välsmak.

HEDERSPRIS och **GULDMEDALJ**

Dresden 1894.

Braunschweig 1895.

GULDMEDALJ

Stockholm 1897.

Biscuits och Cakes

till betydligt lägre pris än de utländska.

C. W. SCHUMACHER Stockholm

Kongl. Hofleverantör.

17 Norrlandsgatan 17.

Nya Hushållsskolan

(för bildade flickor). Grundad 1881.

Föreståndarinna: Fröken H. Cronius.

Nya Hushållsskolans Matsalar

Vestra Trädgårdsgatan 19.

OBS.! Särskild matsal för fruntimmer.

**Å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå,
Stockholm, 54 Drottninggatan,**

finnas anmälda kvinliga arbetssökande såsom: lektionsgivare i olika ämnen, svenska och utländska lärarinnor för hem och skolor, kontors- och skrifbiträden, bonner, husföreståndarinnor, sällskap och biträden i hem, föreläserskor, gymnaster, sjuksköterskor m. fl.

Å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå 54 Drottninggatan mottagas anmälningar till inträde i Förbundets

Sjukkassa.

Äfven personer, som icke äro medlemmar af Förbundet, kunna blifva delegare i densamma.

Af sammalt ylle
(stick-, kläde- och klädnings-) väves vackra **Gungstols-längder**, 2 mtr långa, 0,70 mtr breda från 7 kronor. Gods afhämtas tacksamant afgiftsfritt.

Hildur Anderssons Ullspinneri- o. Skrädderi-Aktiebolag
Riks 1 63.
Allm. T. 76 53. **16 Oxtorgsgatan 16.**
Filial: 1 Hornsgatan 1, 1 tr. Allm. 304 35.

Dagny utkommer från och med 1898 med 20 häften, utgörande minst 28 tryckark.

Priset för hel årgång är endast höjdt med 1 kr. och är således:

För medlemmar af **Fredrika-Bremer-Förbundet** ... kr. 3,50.

För icke medlemmar af **Fredrika-Bremer-Förbundet** » 5,00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å **Fredrika-Bremer-Förbundets** byrå, 54 Drottninggatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hurr bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å **Fredrika-Bremer-Förbundets** byrå till ett pris af 30 öre för enkelhäfte.

BÄRNÄNGENS antiseptiska **Vademecum** för munnens, tändernas och hudens vård m. m.

OBS.! Intyg från nedanstående medicinska auktoriteter åtfölja hvarje flaska:

Professorn i hygien vid K. Karol. Institutet Hr E. Almquist, Professorn vid Upsala Universitet Hr Olof Hammarsten, Docenten i farmakodynamik vid Upsala Universitet Hr M. Elfstrand.

Vademecum öfverträffar i bakteriedödande och bakteriehämmande förmåga hvarje annat i handeln förekommande oskadligt toalettmedel.

En flaska **Vademecum** innehåller minst lika stor bakteriedödande och bakteriehämmande förmåga som 30 vanliga 1/2-literflaskor bästa Aseptin. Se vidare den åtföljande beskrifningen.

Annonser för **DAGNY**

upptagas af

fröken Ingeborg Bergström, 31 Östermalmsgatan 31.

Adresser:

Fredrika-Bremer-Förbundet: Drottninggatan 54.

Rikstelefon 27 62.

Förbundets byrå öppen 11—4.

Allm. tel. 48 16.

F. V. O. Centralbyrå: Stora Nygatan 36

Rikstelefon 15 46 — Allm. telefon 27 15

är under vintern öppen alla helgfria dagar, utom lördagar, kl. 10—4.

För hjälpsökande kl. 1/2 10—11.

Föreningen Handarbetets Vänner: Brunkebergstorg 18.

Öppet 10—4.